

Grondslag en doel van de Chr. School, II

Waarom lezen in onzen tijd zoovele menschen, die niet gerekend willen worden tot wat wij noemen het Christelijk volksdeel, zonder bezwaar een of ander zich noemend Christelijk dagblad? En waarom zenden zooveel, die z.g. „nergens aan doen“, hun kinderen naar een Christelijke school?

Er zijn Christelijke scholen, waarvan de bevolking voor een zeer belangrijk deel uit genoemde kringen afkomstig is. Is dit een gelukkig verschijnsel, dus iets, waarover we ons zonder meer mogen verheugen?

Moeten we de deuren van onze scholen wagenwijd openzetten voor kinderen uit ongodsdienstige kringen, of moeten we ons eenige reserve voorbehouden?

Ik krijg den indruk, dat zoo in 't algemeen dergelijke kinderen van harte welkom zijn en zonder meer worden toegelaten.

Is dat juist? Zullen ze geen ernstige gevaren betekenen voor de kinderen uit geloovige gezinnen? Mogen we dezen aan de schadelijke invloeden bloot stellen?

Zijn ze nog veilig op de Christelijke school, als een belangrijk percentage van de schoolbevolking komt uit ongelooovige kringen?

Heeft deze kwestie wel voldoende de aandacht van onze schoolbesturen of laat men ze geheel over aan de Hoofden der scholen? Mij dunkt, deze aangelegenheid is belangrijk genoeg om er onze gedachten eens over te laten gaan.

Zou het geen aanbeveling verdienen, als onbekenden hun kinderen presentereeren, eerst eens te informeerden of het werkelijk de bedoeling is hen Christelijk onderwijs te laten geven? Niet zoo zelden hoort men dan: „Mijn ouders staan er op, dat hun kleinkinderen op een Christelijke school gaan. Wijzelf doen er niet zoo zeer aan“. Op de vraag of ze van plan zijn mee te werken als psalmen of Bijbelteksten moeten worden geleerd, antwoorden ze gewoonlijk bevredigend. Ook als hun gezegd wordt, dat vloeken niet geduld, maar gestraft wordt, beloven ze gaarne medewerking, maar als men hen er op attendeert, dat ze groote kans loopen conflicten op te roepen in hun gezin als ze hun kinderen toevertrouwen aan een Christelijke school, omdat deze Kerk- en catechisatiebezoek aanprijst en bioscoop- en kermisbezoek bestrijdt en dat ze wel eens kunnen beleven, dat ze door hun eigen kinderen zullen worden vermaand, omdat ze niet naar de kerk gaan, tenzij ze hun levenshouding wijzigen, dan wordt het anders. Men wil zich dan nog eens bedenken en het resultaat is doorgaans: de kinderen verschijnen niet. „Jammer“, hoor ik zeggen, „en onverantwoord, om zich de kans die men kreeg, zulke kinderen Christelijk onderwijs te geven te laten on-“

glippen. Waarom zulke kinderen niet zonder meer toe te laten? Je kunt dan altijd nog eens zien, hoe het gaat“. Zou 't zoo zijn? Hebt u zich wel eens ingedacht, welke funeste invloeden kunnen uitgaan van kinderen uit wereldsche kringen op anderen, die daar krachtens de Doopsbelofte der ouders behooren?

En dan blijft nog de benauwende vraag: „Hoe komt het toch, dat men zoo gemakkelijk de kinderen, die eigenlijk niet thuis hooren op een Christelijke school er toch heenzendt?“

Of zou er waarheid schillen in de scherpe aanklacht van den oud-minister van O., K. en W., prof. Van der Leeuw, die onlangs schreef, dat het Christelijk onderwijs het geloof niet tot uitdrukking brengt?

Hij schreef in „De Groene Amsterdammer“: „Natuurlijk zijn er vele Christelijke onderwijzers en leeraren, die dit wel doen. Maar over het geheel, neen! Omdat Christelijk geloof iets is, dat niet in eenige uren godsdienstonderwijs of in een opening en sluiting met gebed voldoende tot uiting komt, hoe nuttig en noodig deze dingen ook zijn. Omdat Christelijk geloof iets is, dat het geheele leven doordringt en dus ook dat van een school, omdat een Christelijke school dus een heel ander ding zou moeten zijn dan een niet-Christelijke, met een geheel andere opvatting van „leerstof“, van de verhouding tusschen kind en opvoeder. Natuurlijk is dit gewenscht voor elke school; maar wanneer het Christelijk onderwijs daarmee niet begint, maar in methoden, onderwijs en opvatting, in leerstof en leerplan precies lijkt op de rest, behalve dat er iets „bij komt“ — waartoe dan Christelijk onderwijs?“

Tot zoover Prof. Van der Leeuw.

Hier wordt dus kort en goed de beschuldiging uitgesproken en dat heusch niet door den eerste den beste:

„Op de Chr. school wordt, de uitzonderingen daargelaten, geen Christelijk onderwijs gegeven“. Heeft deze aanklager gelijk?

Als hij gelijk heeft, dan wordt het hoog tijd, dat wij ons bekeeren en alvast ophouden in Unieredevoeringen e.d. de gedachte te suggereren, dat het met de Christelijke school wel in orde is en zoodoende een valsehe gerustheid kweeken, die alleen maar gevaarlijk is.

We zullen ons opnieuw moeten bezinnen over de vraag, wat eigenlijk Christelijk onderwijs is en hoe wij onze scholen moeten inrichten, opdat ze werkelijk aanspraak kunnen maken op den naam Christelijke scholen.

Maar daarover een volgenden keer.

K. v. H.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

„Aangaande de valse kerk, die schrijft zich en hare ordinantiën meer macht en autoriteit toe dan den woorden Gods en wil zich aan het juk van Christus niet onderwerpen..... zij vervolgt die heilig willen leven naar het woord Gods.“

Deze dingen zijn de laatste jaren gevonden in de Geref. kerken. Door de Synodebesluiten van 1944 zijn een groot aantal getrouwe ambtsdragers of geschorst en afgezet of men heeft hun de bediening onmogelijk gemaakt.

Deze Synodebesluiten bewegen zich grotendeels om 't leerstuk van de kinderdoop. Voor de gehele strijd verwijs ik naar de officiële stukken der Synodes en naar de talrijke brochures. Deze geschriften alleen kunnen de ware toedracht der zaken onthullen.

De geschorste en afgezette ambtsdragers staan allen zonder enige twijfel op de grondslag van Schrift en belijdenis. Men kan ze zoals bijvoorbeeld de remonstranten of Geelkerkianen geen ketter noemen. De Synodes hebben dat ook niet gedaan. De bedoelde ambtsdragers hadden dan ook het recht de Synodebesluiten, die zij niet konden aanvaarden, ook daadwerkelijk niet te erkennen. Zo staat het in de Dordtsche Kerkenorde (Art. 31). Natuurlijk zijn wij aan Synodebesluiten gebonden, het moet geen chaos worden in de kerken, tenzij..... tenzij, zij strijdig worden bevonden, met hetgeen in de kerken de hoogste autoriteit heeft, namelijk het woord Gods en hetgeen in overeenstemming daarmee is vastgelegd in belijdenis en kerkenorde. De Synodes hebben gelegenheid genoeg gehad na 1941 het begane onrecht te herstellen. Doch men is op de ingeslagen weg voortgegaan.

Hier tegen spreek ik uit, dat ik de bedoelde ambtsdragers, die zich hebben vergaderd tot de Geref. kerken (onderh. Art. 31) als ambtsdragers blijf erkennen en wel verre van hun scheurmakers te noemen.

Tegen alle verdraaiing van woorden en alle gevoelen van haat spreek ik uit, dat ik hun daden zie van grote gehoorzaamheid en trouw aan de Koning der kerk.

En al doe ik deze daad van verandering, ik ontken, dat ik veranderd zou zijn. Want ik voeg mij weer bij de oude kerk der reformatie, bij de ware kerk van Christus, bij de kerk ook van mijn ouders en grootouders.

Men mag de kerk niet verlaten, welnu daaraan houd ik mij, als ik mij weer voeg bij de ware kerk.

Sommigen van mijn mede broeders en zusters menen, dat deze verkeerde tuchttoefeningen over tientallen ambtsdragers de kerk als zodanig niet aantast. Doch dit is een ernstige dwaling. Zeker, wij zijn allen zond-

ge menschen. Ook de kerken van Art. 31 worden gevormd door zondige menschen.

Maar dit alles doet de woorden van onze belijdenis niet te niet: er is een ware en een valse kerk. De kerk wordt wel degelijk aangetaast door deze zondige tuchttoefeningen.

De gevolgen hiervan zijn ook reeds duidelijk te zien. Ik heb in dit schrijven niet de gelegenheid allerlei verschijnselen met name te noemen. Ik wijs er echter in het algemeen op, dat de belijdenis zelf in gevaar is. De Geref. kerken, die enerzijds een strijd voeren (dat doen ze tenminste voorkomen) om de titel en de jota, handhaven anderzijds de belijdenis in haar geheel niet meer. De kerkelijke theorie en de praktijk van vandaag gaan bijvoorbeeld in tegen de belijdenis juist omtrent de kerk. Men staat op het ogenblik nagenoeg als eenling, als men in de Synodale Geref. kerken de artt. 27—29 van de Ned. geloofsbelijdenis wil verdedigen en handhaven. Ik wijs ook op het ernstige kwaad van het insluipend Barthianisme. De komende strijd van en in de kerk zal onder meer een strijd tegen het Barthianisme zijn.

Meen niet, dat ik de Synodale Geref. kerken gemakkelijk verlaat. Het is voor mij een zware strijd geweest, en dat is het nog. Veel mij dierbaar werk zeg ik daarbij vaarwel, en veel vrome broeders en zusters komen hierdoor gescheiden van mij te leven. Meen niet, dat ik door deze stap mij plaats boven mijn broeders en zusters, die achter blijven. Reformatie is steeds het maken van een nieuw begin met de Here, is terugkeer, is ook het: wij hebben gezondigd.

Maar toch is er bij mij ook grote blijdschap. Blijdschap, dat ik tot deze daad komen mag en dat ik daarvoor ook tegenover U getuigenis mag afleggen. Blijdschap, omdat in de geestelijke strijd, die ik doormaakte, ik sterker dan ooit ben teruggeworpen op Schrift en belijdenis, en daarin op de gemeenschap met onze God in Jezus Christus.

Men heeft mij onlangs gevraagd, of ik ondanks alle bezwaren, die ik heb tegen de Synodale Geref. kerken, het niet mijn taak acht in die gemeenschap mijn getuigenis bij voortduur te doen horen tegen alle zonde en afwijking. Ik acht het van groot belang hierop nog even in te gaan, door te antwoorden: een getuigenis hoop ik bij voortduur te laten horen, maar niet vanuit die gemeenschap. Men mag een kerkverband niet om kleinstheden verlaten. Evenmin om geconstateerde verbastering. Maar er zijn grenzen. Als een kerk tegen klemmend getuigenis in blijft voortgaan op de weg der zondige tuchttoefening, als zij ondanks ernstig vermaan blijft vervolgen, die heilige leven, kan men zich niet langer beroepen op het feit, dat wij allen zondige menschen zijn. Zij wordt dan, naar luid van Schrift en belijdenis tot valse kerk. Zulk een kerk verlate men: „een iegelijk is schuldig zich bij de ware kerk te voegen“.

Dit schrijven heeft mede ten doel U op te wekken dit te doen. Maakt U los van alles wat ingaat tegen Schrift, belijdenis en kerkorde. Dan blijven de meningsverschillen, zeer zeker!

Maar U staat dan op het enige fundament, dat de kerk kan hebben, dat is Jezus Christus en Zijn werk.

En daarom voeg ik mij bij de Geref. kerken onderhoudende Art. 31.

Daarom wil ik van uit die gemeenschap mijn getuigenis doen horen in de wereld, die steeds meer van het boze vol wordt.

Ik voeg mij met blijdschap bij die vertrapte gemeenschap, niet omdat zij vertrap is, maar omdat zij staat op de vaste bodem van Schrift, belijdenis en kerkorde.

Ik bid U bij het overwegen van dit schrijven toe de leiding van de Heilige Geest, die daarin bestaat, dat Hij U leidt en terugleidt naar het Woord van God.

Met broedergroeten,

(w.g.) C. SMITS.

En dit gebeurt nog in het jaar onzes Heren 1948, nu alle geesten weder in beroering zijn in onze kerken over samenspreking en wat dies meer zij.

Bezwaarde broeders en zusters in de gebonden kerken, Friese predikanten, Ds Feenstra, Volten, Toornvliet enz., als ge werkelijk bedroefd zijt over de scheur, volgt dan het voorbeeld van deze broeder!!

Professor Ridderbos en Den Hartogh, legt Uw profeso-
renmantel af en gaat naar Uw Broeders en Zusters en mede-ambtsdragers — in heilige eenvoud des harten — zoals ik Prof. Ridderbos als jonge dominee in Meppel heb gekend en zegt, zoals de verloren zoon zeide: Vader, ik heb gezondigd en ik zal het niet weer doen.

Ik geef U de verzekering, dat ge niet uit de hoogte bejegend zult worden, maar met kinderlijke blijdschap!

De Engelen in de Hemel zullen erover verblijd zijn.

En de compromis-Broeders: Ds Bos, de Goede, de Waard en ook mijn zoon en alle anderen, roep ik toe: Houdt op met al die goede bedoelingen en bidt liever om Gods Geest of die de harten wil neigen tot oprechtheid en waarheid, opdat onze dwalende mede-christenen weer een open oog krijgen voor hun fouten en gebreken.

Gij moet tot nu toe toch wel zien, dat op deze wijze geen eenheid wordt verkregen, waarin God tot Zijn Ere komt.

Broeders, spreek liever persoonlijk met elkander, opdat gij het voorbeeld van Broeder Smits volgt.

Doet al die couranten toch eens weg en laat dan die jonge Pieter (P. J.) uit het barre Noorden eens naar het natte Westen gaan om te praten met Diemer, en laat Diemer naar die stoere Fries van Trouw gaan om gezamenlijk een Geref. Gezinsblad met een morgen- en een avond-editie uit te gaan geven.

Dan kunnen de Roepers roepen om bekering en de hartstochten van de Olympiade getraakteerd worden, of op de vernakelijkheden van een Fanny, die zo hard kan lopen en toch een degelijke huisvrouw is. Zij kunnen dan ook nog waken, dat er geen misleidende advertenties in komen, terwille van de commercie.

Dan kunnen de Roepers roepen, om bekering en de Bazuinblazers kunnen het uitbazuinen dat alléén Christus Koning is in Zijn Kerk.

De Strijdende Kerken kunnen dan hun puzzles oplossen. Dan is er ook nog een groep van Waarheid en Recht,

Een Schriftuurlijk getuigenis

GORINCHEM, Februari 1949.

Aan de Redactie van „De Reformatie“,
Prof. Dr K. Schilder, Vloedijk 14,
Kampen.

Mijne Heren,

Van een zoon van een overleden vriend van me, ontving ik bijgaand schrijven, hetgeen ik U ingesloten overhandig om met zijn goedkeuring in Uw blad te willen opnemen (afschrift hieronder, K. S.).

Dr C. Smits,
Veldhuysenlaan 15, Laren (N.-H.).

Laren (N.-H.), 8 Nov. 1948.

Waarde Broeders en Zusters,

Hieronder vindt U het afschrift van een brief, die ik deed toekomen aan de Kerkeraad van de Geref. Kerk te Laren (N.-H.).

Welcrlw. en Eerw. Broeders,

Na de brief die ik U enige maanden geleden deed toekomen en na het tweetal gesprekken, dat ik met afgevaardigden van de kerkeraad mocht hebben, zal mijn besluit, — namelijk om mij met mijn gezin te onttrekken aan het verband van de Geref. Kerk te Laren (N.-H.) en mij met mijn gezin te voegen bij de Geref. kerk onderhoudende Art. 31 van de Dordtsche Kerkenorde te Hilversum, U niet verwonderen.

Toch acht ik het wenselijk nog eenmaal uiteen te zetten hoe ik tot genoemd besluit ben gekomen. En wel om twee redenen.

Ten eerste meen ik met deze uiteenzetting een plicht te vervullen jegens U en mijn mede broeders en zusters in het algemeen en U te wijzen op hetgeen ik ook voor U zie als het gebod des Heren.

Ten tweede: deze zaak geschiedt niet in een hoek. Ik acht het daarom gewensd voor al mijn kennissen een publieke verantwoording te schrijven.

In verband hiermede zult U het kunnen verstaan, dat ik een afschrift van deze brief aan verschillende mijner kennissen doe toekomen.

Ik verklaar dan dat ik Uw kerkverband verlaat, omdat ik de gemeenschap der Geref. kerken niet langer kan zien als de ware kerk en moet ik, als ik mijn belijdenis lees, besluiten, dat zij tot valse kerk zijn geworden en dit ook hoe langer hoe meer worden.

Immers in de art. 27—29 van de Ned. Geloofsbelijdenis lezen wij over de merktekenen van de ware en valse kerk. Ik zal dit alles hier niet uitvoerig uiteen zetten, doch wij lezen daar o.a.:

hans, die aan
vrijmakingen
teld werd, op
ment“. O,
en dat in een
in steek meer
en redeloozen
u men moeten
er maakt om
len Geest niet
aft een water-
branden, een

wij zijn geen
van het laat-
verzonden is,
geen enkele
lijks ervan te
p hebben te
adviezen, die

tuidelijk. Her-
ogemerkt, dat
e kwestie van
vikkeld is, en
t, dat op één
ander zoo ge-
zijn er altijd
in kant ener
t. Als voor-
deze kwestie
Ik denk aan
n te herhalen
aren en jaren
principeel on-
ds Huis
heeft Kuyper
s één van zijn
rijk: in Gods
richtsnoer, de
vens van alle
akvereeniging,
egeven parool
ien sten
oetting is van
rkdienst prin-
ord gesneden)
schen, die da-
podra-het-hek-
le dadelijk be-
ook vier keer
een woordje
s onder dege-
wij zijn in
zelf een keer
menschen, die
or dat parool-
n: ook al ker-
iden: ik ben
lnee, nou dan
oe 't dan toch.
massa kwaad.

eggen. Het ad-
den laatste
stormwinden
Post een foto
vliegenier, en
lstoeten: door
nde snel-
de man, vóór
lading in zijn
fenslotte zijn
onherkenbaar
n deze weken
open, hun ge-
een keer niet
a tusschen de
shben van het
weer wat be-
maar de ner-
nog nerveuzer
vie er anders
n toetsen: wij
den verstaan;
t, maar allees
vragen: danc
st; want er
or een kunst-
daar die door
d tot de a r-
died meer naar
thoudt, d.w.z.
rustige
recht houdt,
t h j, d a t
ang je in het
o wee, als je
t meer landen

opmerkingen
K. S.

die kunnen dan het voorbeeld geven om in de praktijk uit te voeren, hetgeen ze schrijven.

Laat dan de scherpe pen van „De Reformatie” de puntjes maar op de i's blijven zetten, dan worden allen opnieuw ingeschakeld in één grote krant, dan kan een ieder toegang krijgen om zijn hart te luchten.

Als we dan tegelijkertijd eens alle bladschrijvers nemen, zoals de Ouderlingen, Diakenen, Mannen-, Vrouwen-, Knapen-, Meisjesverenigingen.

Als dan Groen en Schouten hun verkiezingsleuzen eens gaan schrijven in dit blad en de Christen-arbeiders hun rechten en plichten verkondigen en de verdrukte middenstanders hun klaglieden zingen.

Wat een staf van medewerkers om iedere morgen en avond die krant vol te pennen, er zal nog nooit zulk een grote krant bestaan hebben.

Want daar komen al onze familie-advertenties en zaken-advertenties natuurlijk ook nog bij.

Vele lezers zullen zeggen: wat een idealen, maar zou dat nu niet kunnen?

Zoek die oude standaard nog eens op en lees over het sterfbed van die grote Kuyper, hoe hij als arme zondaar voor zijn God ging verschijnen.

Broeders, als wij toch met ootmoed het boete-kleed aandoen en een ander uitmendender achten dan onszelf, dan kunnen wij weer één worden om gezamenlijk te strijden tegen ongelof en revolutie, die thans over ons land triumpheert.

Ik hoop, geachte redactie, dat U deze regelen zult opnemen en Gods Geest ze wil laten doorwerken onder al Zijn Volk.

Met Broeder-groeten,

J. TROOST.

P.S. Het persoonlijk spreken werd door ons, naar men weet, mogelijk geacht, indien eerst op de hoofdpunten een situatie-teekening zou zijn vastgelegd.

K. S.

GRONINGER Brieven

Amice frater,

Ik sprak van drie tegenstellingen, wonderspreuken, door Toynbee gebruikt, als een sleutel op de deur, waarachter het geheim der menselijke historie; het geheim van den mensch zelve, verborgen is.

Er zijn nog enkele andere van die wonderspreuken, die ik eerst rusten liet, om het geval niet al te ingewikkeld te maken. Maar ik zal die straks ook noemen.

De voornaamste der eerste drie: Yan-Ying is de hoofdspreek.

De tweede noemde ik reeds in onze taal: uitdaging en antwoord. Challenge-reponse.

De mythologie, ook die van den Bijbel, deed ons reeds vermoeden, waar de oplossing ligt. Maar de wetenschap doet nu de werkelijkheid zien.

Ik noem drie voorbeelden.

Het eerste is, dat in Mesopotamië, in het gebied van de Eufraat en de Tigris, de lulligste menselijke samenleving wordt opgeschrikt door een bedreiging van een overstrooming. Dit is de uitdaging. Maar het antwoord komt dan ook uit de poging tot behoud, en het gelukt.

Het tweede voorbeeld biedt het gebied van de Nijl, Egypte dus. Het derde: ons goede vaderland, dat groot geworden is en sterk in den strijd tegen de zee. Hier is de uitdaging het water. Elders is het de woestijn.

En zoo zijn er van allerlei aard.

Want ook de voortgang der historie wordt alleen veroorzaakt door het telkens terugkeeren eener uitdaging. Want anders wordt de mensch weer lui en hecht hij aan stabilisatie. Het leven blijft een strijd tussen uitdaging en antwoord.

Die uitdaging kan, als een bovendrijvende minderheid de macht heeft veroverd, in een universeelen staat, waarbij een universeele kerk behoort, komen van binnen uit, van den kant van een intern proletariaat, een opstand der slaven bijv.; of ook van buiten af, de volksverhuizing. Zoolang het antwoord sterker is dan de uitdaging, gaat de beschaving vooruit. Wordt het antwoord al zwakker, dan komt de inzinking.

We kunnen ons dit aldus voorstellen: daar staat een mensch, niets doend, maar een ander komt op hem aan, en geeft hem een gedachten opstopper. De reactie is, dat de man opspringt en met een flinken klap antwoordt. Nu kan de tweede klap — het antwoord — sterker zijn dan de eerste — de uitdaging. En dan is de beschaving weer gered. Maar de eerste klap kan ook zóó aankomen, dat de aangevallene, om in pugilistische stijl te spreken, niet alleen „gevoerd” wordt, maar ook niet weer kan opstaan. Knocked out — voor altijd.

Of, zooals Toynbee het wetenschappelijk uitdrukt: dat de bron van energie voor altijd is opgedroogd. Dan is het met de beschaving uit.

Deze bokspartij wordt door een wet beheerscht. Zal het goed gaan, dan moet de uitdaging niet te krachtig, maar ook niet te slap zijn. Toynbee kiest hier voor het in de oude wijsbegeerte reeds bekende „gouden midden”.

De gang van zaken wordt nu voor de eenentwintig beschavingen met tal van voorbeelden, allen meer of minder analoog, gelijk, bewezen. Bewezen? Maar prof. Geyl merkt op: dit is wel een knappe methode en wij moeten veel respect hebben voor het geweldig onderzoek, doch Toynbee kiest uit de duizenden gebeurtenissen een zeker aantal, dat hem voor zijn voor-

opgezette idee te pas komt. Zij passen hem precies. Hij bewijst wat hij van te voren reeds had vastgesteld. Ja — dat gebeurt in de wijsheid der wereld meer.

Maar moge dit een bewijs zijn eener vooropgezette theorie, het is geen bewijs voor de waarheid. En dat is zeker juist.

Ik denk hier aan het gedichtje van een pantheïstischen dichter:

An dem Ocean der Zeiten,
Steht ein kleines Menschenkind,
Schöpft mit einer kleinen Hand,
Tropfen aus den Ewigkeiten.

Steht das kleine Menschenkind,
Sammelt flüsternde Gerüchte.
Trägt sie in ein kleines Buch.
Schreibt darüber Weltgeschichte.

Dat was ook het werk van Toynbee.

Maar, als reeds gezegd, eens komt voor elke beschaving de tijd, dat een kleine minderheid alles beheerscht en de standarisatie der historie begeert. En dan volgt de uitdaging van het proletariaat. Hetzij intern, al of niet met een vijfde colonne, hetzij extern, door een aanval van barbaarsche oorlogsbenden.

Zooals West Europa nu bang is voor een aanval uit Rusland.

De inzinking eener beschaving komt echter niet op eenmaal, zonder strijd. Op de uitdaging volgt altijd weer het antwoord, dat echter gedurig zwakker wordt. De strijd golft heen en weer. De inzinking, de „des-integration” is een proces, door Toynbee weer in allerlei tegenstellingen geteekend. Hij is een goed leerling van Hegel. De „geest der aarde” werkt met these en antithese. Elke these roept de antithese zelve op.

En zoo wordt ook deze gang van zaken ons telkens door een enkele tooverspreuk geteekend, die ons het geheim der historie zal openbaren. Daar is de spreuk, die de leidende geesten ons in hun werk voor oogen stelt. De creatieve persoonlijkheden in de geschiedenis.

Zoo Plato in zijn bekende grot. Zoo de apostel Paulus, maar ook Buddha, St. Benedictus, Gregorius de Groote, Mohammed, Machiavelli, Dante. Dat is wel 'n wonderlijk gezelschap, maar zij vertoonen toch eenzelfde trek: een zich terugtrekken tot zelfversterking en een zich opnieuw tot den strijd begeven, om te prediken voor hun tijdgenooten.

De spreuk is: withdrawal-and-return. Weggaan en terugkeeren.

Voorts is er de inwerking van de eene beschaving op de andere.

Die inwerking kan worden verloochend; er is een schijnbare onafhankelijkheid, maar daar kan ook wezen een aanvaarding, adoptie.

Dan hebben we de spreuk: apparenation-affiliation. Nog is er de spreuk: schism-palingenesia. Eerst verbreking, verscheuring; daarna opnieuw wedergeboorte.

En in dit alles beluisteren wij den eeuwigdurende zang: Yin-Yang.

Maar zijn dit nu alle geen bijproducten, de voornaamste wet van den strijd tusschen uitdaging en antwoord, in den tijd van de inzinking, is toch nog met een andere spreuk geteekend. De derde, op welke wij doelden.

Ook in dezen wereldkamp ziet men het verschijnsel van het heen en weer golven. Nu eens heeft de eene partij voor een oogenblik de overhand, dan weer de andere. De eene partij wijkt soms in verwarring, wordt uit elkander geslagen. Dat wordt getypeerd door het woord: rout. Maar zij herstelt zich weer, er komt een hervorming van krachten voor een nieuwen aanval. En daarvoor koos Toynbee het woord: rally.

De wet is hier, dat dit niet maar altijd zoo voortgaat: rout-rally, zonder eind. Neen, het is, en wij moeten dan goed tellen: rout-rally, rout-rally, rout-rally, rout.

Precies drie en een halve maal. Voor de laatste maal is het uit: rout. De beschaving heeft haar eind bereikt, zij is weggezonden in den stroom van den tijd.

Het laatste was de absolute staat en de universele kerk. Maar er blijft inzonderheid van de laatste een bezinksel over, een secte, en van daaruit begint dan weer de opbloei eener nieuwe beschaving.

Zal het zoo met de beschaving gaan, die wij thans beleven?

Zonder hoop, wij zagen het reeds, is Toynbee niet. En aan het slot van zijn boek wordt hij zelfs zeer vrooom.

Hij verwijst dan naar het bekende werk van Bunyan: des Christens reize naar de eeuwigheid.

Christen is de city of destruction, de stad van het verderf, ontvlucht, maar, daarheen terugziend, staat hij een oogenblik stil.

Wat zal hij doen? Zal hij terugkeeren? Of voorwaarts snellen met den oproep: leven, eeuwig leven?

Het gaat nu om den strijd tusschen dood en leven, maar Christen wordt gered. Hem ontmoet Evangelist.

Welnu — zoo zou God, Die toch niet minder standvastig zal zijn dan de mensch, ons genadig kunnen zijn, als wij Hem daarom bidden met een verlagen geest en een gebroken hart.

Wij moeten ook hier weer bedenken, dat dit voor Toynbee niet dan een mythe is.

Wij zijn nu aan het eind van het laatste deel der studie gekomen. En de vraag mag gesteld: heeft Toyn-

bee het geheim der historie, het geheim van het menschelek bestaan, ontdekt? Is de deur, waarachter dit verborgen lag door zijn „Sesam open u” opengesprongen?

Ik vond deze vraag gesteld en beantwoord in het Amerikaansch wijsgeerig tijdschrift: „The philosophical Review”. De schrijver is William S. Haas.

Het antwoord komt zoo van een wijze, met Toynbee homogeen.

Deze schrijver erkent, dat de tooverspreuken van Toynbee hem zelve dienen tot een veraluiering van de eigenlijke zaak.

Het oordeel van prof. Geyl was niet anders.

Toynbee, zegt Haas, heeft de oplossing van het groote raadsel niet gevonden. Trouwens — Toynbee erkent dat zelf aan het einde van zijn studie der historie. Hij vergelijkt den gang der historie met het werk van Penelope, de trouwe gade van Odysseus.

Zij wacht op den terugkeer van haar man. Maar als deze lang uitblijft, komen er talrijke aanbidders, die zeggen: hij komt niet terug.

Om die op een afstand te houden, gaat Penelope een tapijt weven. Zij zegt: als het weefsel klaar is, zal ik kiezen.

Des daags weeft zij, des nachts trekt zij het weefsel weer af. Haar dagwerk is vol afwisseling. Zij kan allerlei patroon en allerlei kleur kiezen, zooals zij dat wil. Maar haar nachtwerk is eentonig, monotoon, alleen maar aftrekken, steeds hetzelfde. Welnu, zoo gaat het in de historie der menschelekheid.

Is er een vaststaand patroon, misschien bij God in den hemel? Hier beneden is de mensch al maar bezig met weven en weer aftrekken; des daags iets maken; des nachts weer verbreken. Nu bouwen, dan weer afbreken.

Hij komt nooit klaar. De „geest der aarde” mint blijkaar dezen gang. Maar komt de oplossing, de overwinning dan nooit?

Wat zal er tenslotte komen van een universele kerk, waarin elke hoogere religie zich wil vervormen? Want dit is wel een hoofdvraag. Zal er een toestand van blijvend herstel zijn? Waarin de mensch zijn lot volkomen beheerscht? Ongestoord dan kan voortgaan in goeden bouw?

Die vraag kan Toynbee niet beantwoorden. Maar ik mag, dus zegt hij, haar niet stilzwijgend voorbijgaan. De begeerte, het geheim der menschelekke historie en van den mensch te vinden, zal kracht moeten geven den arbeid voort te zetten. Onze studie, dus is Toynbee's slotwoord, is nog niet ten einde, maar wij hebben nu den rand van ons veld van onderzoek bereikt. Weer de oude historie van ongeloofige wijsheid. Als de oplossing komen moet, verdwijnt de wijsgeer. Hij laat er zijn publiek mee zitten.

En zoo constateert de Amerikaansche wijsgeer van straks: deze poging om door te dringen tot het geheim der menschelekke existentie is weer niet gelukt. Maar dit neemt natuurlijk niet weg, dat wij moeten blijven zoeken. De kerk des Heeren roept echter ook dezen wijzen toe: bekeert u, en komt met een waarachtig verslagen geest en een gebroken hart tot den Christus der Schriften, Die de weg, de waarheid en het leven is. Komt tot het Woord Gods.

Want zelfs, al zou men dan de geopenbaarde waarheid als een gelijksoortige poging willen zetten naast die van de wijsbegeerte der historie, dan mogen wij toch met prof. Is. van Dijk in dergelijk geval zeggen: de Bijbel kan er nog wel zijn.

Hoe verdwaasd is toch de mensch, die het waarachtige licht verwerpt, en dus wandelt in de duisternis.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen
MARNIX.

PERSSCHOUW

Over een preek van ds J. Groen.

Da J. Groen heeft enkele maanden geleden een preek, ook in ons blad reeds vermeld, uitgegeven bij de Hendrik de Cock-Stichting onder den titel: Christus verijdelt het valsche Eenheidsstreven” (Hand. 21:17-30). We hebben die preek met blijdschap gelezen: ze was ernstig werk, en trok zuivere lijnen. Over die preek nu heeft de synodocratisch zich bindende dr. Schelhaas volgende recensie gegeven:

„Christus verijdelt het valsche Eenheidsstreven”, preek gehouden door ds J. Groen Jr. Uitgave van de Hendrik de Cock-Stichting te Groningen.

We hebben deze preek met zorgvuldigheid gelezen. We achten dit geschrift typerend voor de geestelijke instelling van hen, die de leiding hebben in de vrijgemaakte kerken. Geen compromis! En onder die leus wordt alle streven naar hereniging weerstaan, tenzij slechts langs de weg der vrijmaking. Het komische is — bij alle ernst die hier ons beheerschen moet — dat ds Groen het zelfs beter weet dan de apostel Paulus. Hij spreekt over Hand. 21:17-30. Maar wat Paulus daar doet, is verkeerd in des pastors oog. Dat Paulus' pogen verhinderd werd door een wilde menigte, moet aanwijzen, volgens ds Groen, hoe mis het was, dat Paulus had gedaan wat hem verzocht werd. Het is duidelijk: de vrijgemaakte leidslieden zijn nog zuiverder en beter op de hoogte van de eis der vrijmaking dan de apostel Paulus. Men moet wel medelijden hebben met de gemeenten, die op deze wijze worden geleid en gevoerd in het leven des geloofs. Hoe het mogelijk is, dat velen verzoeken, dat deze preek in druk